

**ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ OSINT У ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

**Цуркан Іван Олексійович,
Синжерян Андрій Андрійович,
Стецик Роман Мирославович**

курсанти факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ

Заводний Олександр Олександрович

студент факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

Онищенко Юрій Миколайович

заступник декана з навчально-методичної роботи факультету № 4,

Харківського національного університету внутрішніх справ

кандидат наук з державного управління, доцент,

<http://orcid.org/0000-0002-7755-3071>

Сучасний світ неможливо уявити без використання комп'ютерних технологій, а світова мережа Internet стала невід'ємною складовою життя людства. У той же час, кожен користувач інтернет-гаджетів так чи інакше залишає свій «інтернет слід» фотографуючись з друзями, ставлячи «check-in» або оцінку якості обслуговування персоналу торгівельно-сервісного підприємства. Поряд з цим такі елементарні дії для звичайних громадян можуть бути використані працівниками правоохоронних органів для запобігання або розкриття кримінальних злочинів. А враховуючи той факт, що особливість роботи більшості поліцейських відомств європейських країн безпосередньо спрямована на превентивну діяльність, необхідно звернути увагу на використання елементів розвідки з відкритих джерел інформації. У тому числі хотілося б відзначити, що нами в жодному разі не розглядається використання інформації, здобутої за допомогою методу OSINT, проти основних державних підвалин або збору даних для громадян інших країн. Безпосередньо OSINT розглядається як метод збору інформації для запобігання та розкриття злочинів

на прикладі діяльності Національної поліції України.

Вперше технічні прийоми OSINT (Open Sours Intelligence – розвідка з відкритих джерел інформації) були використані під час Другої світової війни американською розвідкою, а саме Службою моніторингу іноземного радіомовлення (FBMS). Але сьогодні OSINT використовують не лише розвідувальні підрозділи держав, а й журналісти, приватні детективи, IT-компанії, фінансові корпорації тощо.

До переваг OSINT можна віднести доступність джерел інформації, обсяг ресурсів інформації, простота подальшого використання, а також мінімальні витрати на отримання цієї інформації.

У зв'язку з цим використання елементів та технічних прийомів OSINT можна розглядати у контексті діяльності правоохоронних органів у поєднанні з іншими елементами в рамках конкретних моделей протидії злочинності.

Необхідно враховувати, що збирання інформації з відкритих джерел можна кваліфікувати як зазіхання на недоторканність особистого життя. Наприклад, Європейським судом з прав людини у справі Сегерстед Віберг проти Швеції від 06 червня 2006 року встановлено, що дії правоохоронних органів щодо збору інформації доступної для користувачів мережі Інтернет кваліфіковані як порушення на недоторканність особистого життя, що гарантовано ст. 8 Конвенції Ради Європи «Про захист прав людини та основоположних свобод» від 04 листопада 1950 року [-1]. У такому разі систематичний збір інформації розцінюється як зазіхання на особисте життя, у зв'язку з тим, що особа, яка розміщує цю інформацію, розраховує на збереження цих даних та відсутність моніторингу за його профілем. Збір даних допустимий лише відповідно до закону і з метою боротьби зі злочинністю.

Враховуючи вимоги європейського законодавства про захист прав і свобод людини, необхідно також підкреслити, що правоохоронні органи мають право здійснювати збір будь-якої інформації, якщо це передбачено законодавством країни, а також зберігати загальнодоступну інформацію, отриману законним шляхом.

Інформацію щодо окремих осіб поліція має право збирати лише в рамках окремої оперативно-розшукової справи або відкритого кримінального провадження. Щодо цих випадків у ч. 3 ст. 214 Кримінального процесуального кодексу України законодавцем передбачено, що проведення досудового розслідування (здійснення слідчих (розшукових) дій) до відкриття кримінального провадження не допускається та тягне за собою відповідну відповідальність (щодо досудового слідства виняток становить лише огляд місця події) [-2]. З іншого боку, положеннями ст. 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» встановлено загальну заборону на проведення оперативно-розшукових заходів без запровадження оперативно-розшукової справи [-3].

Для об'єктивності застосування OSINT у роботі поліцейських відомств необхідно розмежувати принципи отримання інформації з відкритих джерел, зокрема:

- **загальноправові** – законності; поваги та дотримання прав і свобод людини та громадянина; верховенства права та презумпція невинності. Ця група принципів співвідноситься не лише з розвідувальною та правоохоронною діяльністю, але насамперед із будь-якими сферами суспільних взаємин;

- **відомчі** – характерні виключно для підрозділів, які проводять поліцейську оперативно-розшукову чи слідчу діяльність виключно у межах кримінальної справи (провадження). До них слід віднести принципи безперервності, голосних та негласних слідчих дій, справедливості та неупередженості.

На сьогоднішній день в провідних країнах світу OSINT активно та успішно використовується інформаційно-аналітичними підрозділами; дані відсоткового співвідношення продуктивності відкритих джерел інформації підтверджують необхідність та актуальність використання досвіду США та країн Європи для вирішення оперативних, тактичних та стратегічних завдань силових структур [3]. Варто зазначити, що використання методів OSINT у багатьох європейських країнах є невід'ємною частиною поліцейської

діяльності, особливо під час здійснення криміналістичного та експертного супроводу розслідування злочинів з метою пошуку доказової інформації.

Виходячи з вище викладеного, OSINT – це сукупність способів та методів пошуку інформації у загальнодоступних джерелах, таких як соціальні мережі та відкриті бази даних в Internet. Основними перевагами OSINT є доступність джерел та мізерність матеріальних витрат для отримання такої інформації.

Використовуючи методи OSINT, поліцейські підрозділи можуть:

- встановити особу, яка вчинила злочин, за фотографією;
- встановити місцезнаходження особи, яка перебуває в розшуку, за допомогою соціальних мереж, зокрема особистих сторінок як розшукуваної особи, так і кола її знайомих;
- встановити коло знайомств та інтересів особи тощо.

Підсумовуючи, варто зауважити, що з урахуванням дії правового режиму воєнного стану в Україні правоохоронним органам нашої країни, зокрема працівникам Національної поліції України, необхідно опановувати метод OSINT та вдосконалювати навички його використання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : прийнята Радою Європи 4 листопада 1950 р. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 22.02.2024).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI (із змін.) // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 22.02.2024).

3. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII (із змін.) // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 22.02.2024).

4. Серватовський А. В., Онищенко Ю.М., Макаренко П.В. Міжнародний досвід використання OSINT. Актуальні питання протидії кіберзлочинності та торгівлі людьми : збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (23 листоп. 2018 р., м. Харків) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Координатор проектів ОБСЄ в Україні. Харків : ХНУВС, 2018. С. 379-382. URL: https://univd.edu.ua/uk/dir/1960/zbirnyk_materialiv_vseukrainskoi_naukovo_pракtychnoi_konferentsii__-aktualni_pytannya_protydii_kiberzlochynnosti_ta_torgivli_lyudmy-_23112018 (дата звернення: 22.02.2024).